
Visita guiada a la Seu

Per Mn. Miquel Costa i Llobera

Aquest grandios temple, construït sobre una alta plataforma que domina immediatament la badia, constitueix la nota culminant del panorama de la nostra ciutat i pregona la grandesa de qui el va fundar.

Fou aquest Jaume el Conqueridor, el qual, havent-se apoderat de Palma el darrer dia de 1229, ja el 1230 manà emprendre les obres de la nostra església mare, dedicant-la a la Verge Maria.

La començaren per l'absis, vora la mesquita de l'Almudaina, que es deixà subsistir interinament dins l'espai que havien d'ocupar després els primers trams de la nau major. Així la mesquita, degudament purificada, pogué oferir cabuda suficient per a les funcions del culte cristià, en unió amb el nou absis acabat ja el 1328, mentre es prosseguien amb forçosa lentitud les obres del vastíssim projecte.

Molt abans de les naus fou construït el robust campanar, que sorgia al principi aïllat en el cementeri de l'església, ja que el segon bisbe, Pere de Morella, instituï un benefici (1270) a la capella que ocupava la part baixa de la dita torre.

Les hostilitats de Pere III d'Aragó amb el seu germà Jaume II de Mallorca produïren la primera interrupció en els treballs; i encara que aquests es reprengueren en ser restituït el regne al monarca mallorquí pel seu nebot Jaume II d'Aragó, el Just, ja no anaren les despeses a compte de la Corona.

El zel dels prelats hagué d'arbitrar recursos per dur endavant la fàbrica, ja fent-hi contribuir el clergat en proporció als seus beneficis, ja recollint almoines per tota l'illa, ja estimulants els poderosos amb l'oferta d'esculpir els seus escuts a les voltes que costejassin.

Principals costejadors de les obres foren els bisbes, i entre ells mereixen especial esment els següents:

Berenguer Balle († 1349), que el 1346 consagrà l'altar fix i erigí la càtedra pontifical en el fons de l'absis;

Antoni de Galiana († 1375), que féu arribar la façana lateral del sud fins a la capella de la Corona, on té un preciós sepulcre;

i fra Pere de Cima († 1390), en el pontificat del qual s'emprengué l'obra més primmirada d'aquesta Catedral: el magnífic portal del Mirador.

No se sap qui fou l'artista que concebé el pla d'una construcció tan estupenda, cosa que no és estranya, vista la manera de ser d'aquell temps.

Pels llibres de comptes coneixem els noms de no pocs continuadors de la fàbrica. El primer esmentat com a mestre principal (1330) és Antoni Camprodon "esmaginaire", que esculpí tal volta retaules gòtics i segurament el primitiu cadirat del cor.

Quan el 1347 Jaume III fou desposseït de Mallorca pel seu cunyat Pere IV d'Aragó, sortí aquest coronat de la Seu per la porta immediata al campanar, cosa que indica que estaven ja construïts els murs del nord fins a la porta d'aquest costat almenys.

Dirigia llavors les obres Jaume Mates, que aixecà les primeres altíssimes columnes.

El 1358 el succeí Guillem Oliveres, i amb igual categoria fou admès un altre mestre, encarregat exclusivament de construir i decorar el portal del Mirador.

Era aquest Pere Morei, l'artista que continuà treballant en la meravellosa portada fins a la mort (1394) i que deixà per executors del seu projecte, encara no realitzat completament, els tallistes Enric Alamant i Joan de Valencines.

Entretant la testera de la que n'havia de ser nau major seguia ocupada per l'antiga mesquita, ja que el 1386, a fi de poder esbucar-la, el Capítol, sota la presidència del bisbe

---

Pere de Cima, acordà que es construïssin noves columnes, a continuació de les dues primeres, amb les tres voltes corresponents; el 1412 quedaven encara restes de la fàbrica sarraïna.

El 1420 entrà a dirigir les obres l'insigne Guillem Sagrera, autor de la nostra Llonja i de la Seu de Perpinyà, qui esculpí l'estàtua de sant Pere al portal del Mirador i edificà la primera Sala Capitular, on el bisbe de llavors, Gil Munyos, volgué tenir el seu sepulcre.

En romandre a Nàpols Guillem Sagrera, retingut a la cort d'Alfons V d'Aragó, tingué per substituït al capdavant de les obres de la nostra Seu el mestre Arnau Piris, al qual fou prest associat un fill del mateix Sagrera anomenat Joan.

Darrere aquest apareix en els llibres de l'obra tot un grup d'artífexs de la mateixa família fins a arribar al prevere Francesc Sagrera, que el 1490 duia els comptes de les obres i després féu el disseny de la porta de l'Almoïna.

El 1437 quedava instal·lat l'orgue i tocava el torn al cor enmig de la nau central, segons la norma de l'època a Espanya.

Es començà el nou cadirat devers 1514, obrat principalment pel francès Felip Fulló i el 1526 continuava els treballs del cor l'aragonès Joan de Sales.

A aquest cal atribuir la part plateresca del fustam, ja que consta que ell obrà les croses d'aquest estil, com també les portades, la galeria i les troncs de pedra, tan característiques del Renaixement, acabades el 1535.

En la resta del segle XVI es tancaren les darreres voltes, s'aixecà l'enorme frontispici, flanquejat per dues torretes i sense més ornament que sengles rosasses per a l'extrem inferior de les tres naus; a la fi es posà terme a l'edifici amb la porta de la nau principal, que, a despeses del bisbe Vich i Manrique, obrà segons l'estil del Renaixement l'escultor i arquitecte Miquel Verger de 1594 a 1601.

Així s'acabava la construcció empresa al primer terç del segle XIII.

Entrat el segle XIX, inspirava una mica de temor la façana del segle XVI, que semblava inclinar-se cap a fora per l'empenta de les voltes; i quan en el terratrèmol de 1850 se n'esbucà l'acabament d'una de les torretes, es cregué necessari tomar-la.

En 35 anys fou substituïda per la façana actual, prou costosa, però d'un pseudogòtic detestable. Tanta sort que s'hi ha conservat la portada plateresca de Verger.

Durant el pontificat de l'Excel·lentíssim Doctor Campins s'emprengué la restauració de la nostra Basílica, sota la direcció de l'insigne arquitecte Antoni Gaudí.

Es traslladà el cor al lloc que litúrgicament li correspon, a l'absis, presidit per la catedral episcopal del segle XIV, deixant descoberta, per damunt del mateix tron, la capella de la Trinitat, havent-se transferit a una altra església el retaule barroc que l'ocultava.

L'antic retaule gòtic, que es conservava en part darrere el modern, ha passat a decorar una superfície despallada damunt la porta del sud, en forma de tribuna.

Els elements no gòtics del cor i de l'anterior presbiteri s'aprofitaren per a les tribunes de cada costat de l'altar major, que acaben en les dues troncs plateresques de pedra, ara invertides per la inversió del cor.

Així s'han agrupat els elements homogenis i no s'ha prescindit de cap llegat realment valuós dels segles anteriors.

S'han obert ja alguns dels grans finestrals tapats a la Capella Reial i s'ha començat a decorar-ne el fons.

El caràcter propi de la Catedral mallorquina és la severa majestat i el sentit profundament litúrgic.

Amb l'absis cap a Orient, segons la norma antiga, el seu exterior imposa per la grandiositat, per l'arrogància dels contraforts, boterells i múltiples pinacles, envermellits pel sol de les centúries.

La seva longitud exterior és de 115 metres, l'amplària d'uns 70, i l'elevació de les torretes més altes és de 62.

El revengut campanar de planta quadrangular, amb tres ordes de finestres distribuïdes en grups de tres, conserva cosa de l'auster tipus de les torres romàniques i no excedeix l'altura màxima del temple, perquè li falta encara l'acabament, només indicat per algunes filades construïdes damunt l'ampla plataforma.

La nostra Basílica en conjunt pertany a l'art ogival o gòtic pel seu sistema de construcció i per l'estil; però la planta conserva la distribució de les basíliques romàniques, amb absis propi per a cada nau.

Es diferencia, per tant, del tipus comú de les catedrals gòtiques, les naus laterals de les quals s'uneixen, formant el deambulatori en hemicicle, per darrere l'absis únic, corresponent a la nau major.

L'avantatjat arquitecte Joan Rubió, en la seva profunda monografia tècnica sobre aquesta Catedral, ha definit que és una concepció llombarda i una construcció gòtica. Això li dona un caràcter propi que la fa inconfusible.

Contribueix també a donar-li fesomia singular la capella alta de la Trinitat, oberta en el fons de l'absis major, damunt el tron episcopal, sense accés visible, formant un santuari més recòndit, amb els tres simbòlics finestrals a la seva absidiola.

Damunt l'arc d'aquesta capella de la Trinitat i davall la volta del fons de l'absis major, o Capella Reial, s'obre una rosassa de bellíssim traçat; així com damunt l'arc que dona entrada a la Capella Reial i davall la primera volta de la nau major, se'n dilata una de magnífica.

El més gran ull circular conegut en cap Catedral. Damunt els absis de les naus laterals es repeteix el mateix tema de la rosassa, com també en els extrems oposats de les tres naus, encara que les de les naus menors estiguin ara engegades per la nova façana.

Aquesta correspondència de grans finestres circulars és una altra singularitat de la nostra Basílica, que té, de més a més, segons la norma comuna dels temples gòtics, els finestrals en forma d'ogiva, bé que encara n'hi ha molts de tapiats.

És aquesta la catedral gòtica el recinte de la qual millor es deixa abraçar d'una vegada en harmònica perspectiva per l'efecte de les seves proporcions, per la primor de les seves columnes i l'amplitud de les seves naus.

És realment la que amb més notables columnes sosté voltes més amples, i una de les més notables per l'elevació, que encara pareix més per la magror dels suports.

Aquestes columnes, que són 14, totes de planta octògona i desproveïdes de bocells, tenen 21,47 metres d'alçada per tan sols 1,49 de diàmetre: de manera que fan 14,6 diàmetres des de la base al capitell, proporció molt llunyana a la de qualsevol altra catedral coneguda.

Les naus, que són tres, de vuit voltes cadascuna, resulten imponents per l'extraordinària elevació i amplària.

La principal fa 17,80 metres d'ample per 43,95 d'alt i les dues laterals 8,75 per 29,40.

No són tan notables per la llargària, ja que les vuit voltes no passen els 70 metres de llarg.

La Capella Reial o absis major arriba a una longitud de 26 metres, amb alçada igual a la de les naus laterals, i la capella de la Trinitat té uns 9 metres de fons.

Així, des d'aquesta absidiola al portal major, la longitud total del temple en l'interior és de 105 metres.

Forma, i doncs, el recinte de la nostra Basílica com a tres temples:

1er el cos de les tres naus, enorme espai destinat al poble feiel;

2n l'absis amb l'ara màxima i el cor, lloc del Sacrifici solemne i de l'oració oficial de l'Església, amb el seu cadirat per al clero, presidit per la càtedra marmòria del bisbe en gòtic nínxol;

i 3r damunt el tron episcopal la capella de la Trinitat com a santuari suprem, tot simbolitzant la mansió de la Benaventurança.

Vet ací els tres termes que integren el concepte cristià d'Església. Realment no pot donar-se per a una catedral forma plàstica més expressiva.

Quant a l'ornamentació arquitectònica, la nostra Seu és extremadament sòbria i senzilla.

L'interior de les tres naus es presenta tal volta sobradament despul·lat.

Només l'absis ofereix qualche ornament en escultura, ja que en cada principi dels seus arcs, davall primmirats dosserets, mostra altres tantes figures noblement esculpides.

Les dues primeres en l'arc d'ingrés representen els Apòstols sant Pere i sant Pau, les dues segones la Mare de Déu i sant Gabriel.

I la resta són àngels que porten a les mans emblemes de l'oració i el sacrifici. La nuesa i sequedat del gran recinte desapareixeria, sens dubte, si s'obrien els finestrals tapiats, decorant-se amb la policromia de vitralls escaients, que vingués a trencar la uniforme nota grisa de la pedra de marès.

Emperò no hem d'enyorar a la nostra insigne Catedral aquella profusió d'ornaments amb què d'altres reclamen l'admiració de qui les visita.

La vertadera importància d'un edifici no és tant el preciosisme de l'ornamentació sobreposada com la puresa de les línies, la gosadia i garridesa de la construcció, l'harmonia del conjunt i la plenitud del seu significat; i això precisament és el que distingeix i caracteritza la Seu de Mallorca.